

Vanhaa Suistamoa

ALEKSANTERI SARALA *Suistamolaisia sananparsia*. Toimittanut Helmi Virtaranta. Suomalaisen Kirjallisuuden Seura 1968.

Suistamon Koiton kylän kansakoulunopettaja Aleksanteri Sarala (1900—1951) osallistui 1933 Sanakirjasäätiön ja Karjalaisen osakunnan yhdessä järjestämään sananparsien keruukilpailuun. »Pääkaupungin suistamolaiset», SKS ja maisteri Helmi Virtaranta ovat saattaneet Saralan 1770 sananpartta kaikkineen lukijain ulottuville. Teko on sitäkin kiitettävämpi, kun laatokankarjalaisista sananparsistoa on tähän mennessä julkaistu perin vähän, niukemmalti kuin minkään muun maakunnan.

Monessa suhteessa »Suistamolaisia sananparsia» on arkaaista, jopa ainutlaatuista perinnettä. Suistamolla »Ei rebo revon hännäl polle», »Karhu käsköö penduo, pendu perskarvoi», »Mi Jumala kastaa, se i kuivuu» (1303, 1300, 1235). Kun aikoinani julkaisin Porthanin toisinnon »Kyllä sen käsi kuivaa, jonka käsi kastaa», toin julki epäilyn, että Jumalaa tarkoittava »sen käsi» oli kerääjän paranteluna substituoitu alkuperäisemmän »sen kesä» -sanaparin tilalle (VKS 210). Saralan toisintoa voi sanoa avaintoisinnoksi.

Huomattavan runsaasti suistamolaiskokoelmaan sisältyy vanhan runon sitaatteja, sellaisia kuin »Igävä on omie maida, tuska maida tuttavie, vaiva mual vierahal, tuska tundemattomal» (12).

Florinuksen ja Lönnrotin kokoelmien lukuisat kalevalaiset pienoisrunot eivät ilmeisestikään ole sananlaskujen joukkoon eksynyttä muuta perinnettä, niin kuin on joskus uumoiltu; lyyrisellä nelisäkeellä tai loitsunkatkelmalla saattoi 1600-luvun Länsi-Suomessa samoin kuin 1930-luvun Suistamolla olla myös aito sananlaskun funktio.

401:lle Saralan 1770:stä toisinnosta olen havainnut vastineen Vanhan kansan sananlaskuviisauden aineistossa. Ahtian ja Makarovin suuntaan Saralan konkordanssitiheys on melkoista suurempi. Yleensä kuitenkin suistamolaisperinne liittyy läheisesti itäsuomalaiseen sananparsistoon; venäläisiä lainasananparsia on paljon vähemmän kuin Aunuksen karjalaisperinteessä. Helmi Virtarannan oivallisen sanaston avuin saa selville, että Saralan sananparsien tiheimmin esiintyviä sanoja ovat *perze* (55 sananparressa), *syyvä* (54), *mieli* (50), *pidiä* (50), *suu* (45), *piä* (42), *akka* (41), *suaha* (41), *mies* (40), *paha* (40), *hyvä* (34), *vittu* (34), *itse* (31). Venäläisistä lainasanoista yleisimmät ovat *ni* (18), *hos* (13), *libo* (12), *i* (9), *paššibo* (7) ja *gora* (6).

Suistamolaisen kansanhuumorin vanhakantaisuutta kuvaa, että Saralan kokoelmaan ei sisälly ainuttakaan sanomusta. Riimittelysutkauksia on sitä run-

sammin: »Nouze mägeh vaikka vägeh» (1667). Aihepiireistä suosituin näyttää olleen Tyttönä ja naimisissa -niminen. Helmi Virtaranta on selviytynyt nokkelan asiantuntevasti vaikeistakin sijoittelupulmista. Mutta sananlaskua »Tattar' taloks suattaabi, tattar' talottomaks» (1171) tuskin voi viedä otsikon Muukalaiset alle, ja sananparren »Illas puhetta piizua» (854), jonka Helmi Virtaranta on sijoittanut ryhmään Puheet, A. V. Koskimies julkaisee asussa »Kyllä illasta

puhdetta piisaa» (s. 314 ja 423). Ei merta pisaroita soudeta.

E. J. Ellilän sysmäläiskokoelma »Tehy seisoo ja sanottu pysyy» on ehtinyt jo toiseen painokseensa; yhden pitäjän sananlaskukokoelma ei siis liene »mielvigazen viuhkehie». Suistamolaisten esimerkkiä seuraten toivoisi salmilaisten, hiitolaisten, koivistolaisten jne. ryhtyvän toimiin uusien jyhkeän-cloisien pitäjänmonumenttien rakentamiseksi.

MATTI KUUSI